

MICHAL VOKURKA, PANSTVÍ. VZTAH ARISTOKRATA K POZEMKOVÉ DRŽBĚ. SASKO-LAUENBURŠTÍ VÉVODOVÉ 1600–1750

Disertační práce, Ústav českých dějin FF UK, Praha 2023, 240 stran + 32 stran příloh

Vyjádření vedoucí disertační práce

Michal Vokurka ve své disertační práci představil velmi originálně a inovativně pojatý výzkum vztahu aristokrata k jeho pozemkové držbě. V časovém záběru přibližně stopadesáti let prozkoumal panství sasko-lauenburských vévodů včetně jejich dědiců a dědiček, a nabídl obraz účelně čerpající jak z inspirací zahraniční a v menší míře i nepočtené české obdobně zaměřené odborné literatury, tak především ze systematického vytěžení relevantních – písemných i obrazových – pramenů. Zásadní měrou mu v tom pomohla jeho dvojitá specializace, získaná jak studiem na FF UK, tak studiem na České zemědělské univerzitě. Výsledkem je pozoruhodná disertace, v níž se prolínají přístupy historie, historické geografie a kulturní antropologie, a která je v pravém slova smyslu transdisciplinárním uchopením zkoumané tematiky a hlubokým vhledem do problematiky, jež byla v kontextu českého dějepisectví doposud chápána a vykládána spíše konzervativně.

Kromě úvodu a závěru tvoří Vokurkovu disertaci osm kapitol, dále členěných na podkapitoly. Tato struktura práce je logická a přehledná, plynule přecházející od soustředění se na lidské aktéry zvolené tematiky k jejím aktérům přírodním, neboť obojí má ve Vokurkově přístupu stejně významné a zcela plnohodnotné místo. Autor sleduje osudy rozsáhlého pozemkového komplexu, přičemž jeho cílem není nabídnout biografie majitelů jakožto držitelů panství a dobrých či méně dobrých hospodářů, ale vylíčit proměny kulturní krajiny raně novověkých Čech v duchu úvodní teze práce, která s odkazem na myšlenku Manuela Schramma hovoří o 17. století jako o době přelomu ve vnímání přírody a krajiny v západní a ve střední Evropě. Sám Michal Vokurka se pak zabývá otázkou, nakolik šlo o přelom i v kontextu mikrosvěta zvoleného panství, vnímaného jako celistvý komplexní organismus, v němž má každý lidský i přírodní aktér své nezadatelné místo a svou logickou provázanost s dalšími dílčími komponenty. Zmapování těchto vztahů a jejich výsledná podoba tvořící barokní krajiny na sasko-lauenburských panstvích je pak hlavním cílem Vokurkovy novátorsky pojaté disertace.

Práci doplňují poměrně obsáhlé přílohy, které nejsou zakomponovány do textu, ale stojí samostatně a vhodně dotvářejí Vokurkovu interpretaci tématu. Kromě svých vlastních fotografií řady tematicky souvisejících míst a objektů sem autor zařadil dobová vyobrazení, ale také grafy a mapy (dokumentující např. návštěvnost poutí, resp. poutní okruh příslušného kostela). Cenné jsou autorem zpracované osové kompozice, které jasně dokumentují dobové vnímání krajiny a schopnost chápat ji jako komplexní celek. Autor zpracoval i mapy jednotlivých skupin panství, ale třeba také graf nákupu statků, který výmluvně ilustruje nárůst jejich plochy v průběhu více než jednoho století.

Ve srovnání s tradičními disertačními pracemi, předkládanými na Ústavu českých dějin FF UK, se ta Vokurkova vymyká běžným standardům právě akcentem na jiný způsob uvažování o krajině, než který je vlastní odborníkům disponujícím pouze historickým vzděláním. Michal Vokurka nepřemýšlí jen jako historik, ale díky absolutoriu České zemědělské univerzity i jako specialista vnímající krajinu a lidi s ní propojené jako jeden organismus. Určitě by stála za úvahu i širší kontextualizace jeho výzkumů pojatá tentokrát spíše historicky – např. v tom smyslu, nakolik byli sasko-lauenburští vévodové ve svém přístupu ke krajině poplatní zahraničním vzorům, a nakolik se jejich přístup naopak blížil tomu, co na svých panstvích uplatňovali jiní příslušníci domácí šlechty, kteří se rovněž soustředili na krajinotvorbu jako na činnost přinášející praktický efekt, ale také na jeden z principů šlechtické sebe prezentace. Tento způsob dalšího promýšlení v širokém rámci hospodářských dějin, sociálních dějin i dějin mentalit už však přerůstá mantinely zkoumaného tématu, určitě však může být jednou z cest, po níž by se mohl v budoucnu ubírat další výzkum. Michal Vokurka svou disertační práci připravil sobě i svým případným následovníkům solidní základnu, na kterou lze nejen navazovat, ale především ji lze dále rozvíjet ve smyslu nápaditého transdisciplinárně koncipovaného výzkumu.

Jako vedoucí této disertační práce mám výraznější připomínky prakticky jen k občasným pravopisným chybám, které zbytečně hyzdí jinak ve všech směrech vysoce nadstandardní studii. Ta nepochybně vrchovatě splňuje nároky kladené na tento typ kvalifikačních prací, a proto ji **doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení prospěl.**

V Praze dne 8. května 2023

Doc. Mgr. Marie Koldinská, Ph.D.